

Profesionálna etika a aktivita psychológov vo veciach stavovských a verejných

Milan Kožiak*, Marián Košč**

*člen Slovenskej komory psychológov, člen HV Slovenskej psychologickéj spoločnosti

**člen HV Slovenskej psychologickéj spoločnosti; Fakulta humanistiky Trnavskej univerzity

Dovoľte v našom spoločnom príspevku poukázať na vzájomnú spojitosť a reálne súvislosti pojmov uvedených v záhlaví dnešného popoludňajšieho programu Trenčianskych psychologických dní 2001 „ETIKA, PROFESIONALITA, SPOLOČNOSŤ“. Obaja patríme k tým – zopár slovenským psychológom, ktorí mali možnosť počas viacerých ponovembrových „volebných období“ vychutnávať slasti funkcionárskych stoličiek v oboch našich hlavných psychologických ustanovizniach, a to ako v SKP, tak aj v SPS. Obaja sme sa podieľali na vzniku Etického kódexu psychologickéj činnosti a opakovane sme k téme etiky vystúpili na našich odborných či stavovských fórach (Košč, Kožiak, 1995, Košč 1998, Kožiak, 1999, 2000). Jeden z nás na Valnom zhromaždení SPS pred dvoma rokmi poukázal na rezervy spolupráce medzi SPS a SKP, ktoré by mali spolupracovať, a nie stáť mimo seba, čo bolo vtedy, žiaľ, skutočnosťou.

Dnes sa situácia zmenila k lepšiemu. Nie je však ani zďaleka optimálna. Nebudeme však predbiehať. Vyššie uvedené možnosti nám umožnili dobre poznať kuchyňu našej psychologickéj rodiny a zároveň umožnili aj vytvoriť si istý obraz, istú syntézu toho, akí sme, čo robíme dobre, čo robíme zle, v čom sú naše kvality i slabiny, v čom a či naozaj účinne pomáhame spoločnosti v problémoch, v ktorých sa ocitla, obraz o tom, ako si vieme zorganizovať život a spoluprácu našich stavovských ustanovizní.

Hlavný výbor SPS sa domnieva, že sebareflexia psychológov je užitočná a otvorenie diskusie o tejto problematike nanajvýš potrebné. Je v našom bytostnom záujme objasniť vynárajúce sa alebo už reálne a páľčivé problémy. Problémy nielen naše profesijné, ale aj občianske či celospoločenské. Chceme tým nadviazať napr. na slová kolegyne E. Brozmanovej, ktorá vo svojej úvahe „Psychológia na rázcestí“ už v roku 1995 upozornila na problémy pred ktorými dnes stojíme „tvárou v tvár“.

V rámci daných, najmä časových, možností sa pokúsime otvoriť potrebnú diskusiu o niekoľkých z nich. Zároveň považujeme ešte za vhodné poznamenať, že sa ako autori príspevku zo súboru kriticky oslovených či priamo kritizovaných nevyčleňujeme a sami sa doň, - v duchu kolegiality definovanej našim Etickým kódexom psychologickéj činnosti - dobrovoľne hlásime aj preto, že sa iste i s chybami podieľame na živote a práci nášho psychologického spoločenstva.

Možno ste si viacerí všimli, že tieto naše stretnutia sú dosť často pohodovou prechádzkou, kde ešte aj to, čo sa odvážime kritizovať, zabalíme do vatičky zjemňujúcich slov, len aby sme sa nebudaj niekoho nedotkli. Ak sa aj našiel odvážlivec, ktorý nejaký náš spoločný neduh alebo lapsus pomenoval konkrétnejšie, vždy to išlo akoby do stratena a žiadne konkrétne závery sa z takýchto vyjadrení či podujatí nerobili. Ak aj niekto prehodil tú *pohodovú* výhybku do kritičejšej polohy, raz-dva bolo, zo známych dôvodov, po rozumnej diskusii a hľadanie východiska sa odložilo na neurčito.

Preto sa v záujme vecí pokúsime odhadnúť mieru našich argumentov a vyjadrení obsahujúcich aj istý hodnotiaci aspekt, hoci to budú v niektorých prípadoch dosť trpké, vôbec nie homeopaticky riedené preparáty. Toľko úvodom.

Celospoločenské pomery

Ak by sme otvorili ktorékoľvek dnešné noviny na hociktorej strane, hoci i na tej športovej, iste by sme našli dôkazy dokumentujúce, že naozaj žijeme vo zvláštnej dobe transformačného chaosu, dobe hodnotovej dezorientácie ľudí, dobe, kedy sa všetko mení a polarizuje tak, že sa niekedy môžeme čudovať, že niekto cez noc nezmení i dopravné značky, že v zástrčke je každé ráno aspoň zatiaľ stále tých 220 V v sieti a môžeme sa pokojne oholiť – obrazne povedané, a myslíme teraz, samozrejme, na pánov.

Čo s tým?

Aká by mohla byť spoločenská diagnóza či syntéza toho čo sa okolo nás deje? Je vôbec možné pokúsiť sa pomenovať tieto spoločenské javy nezaujato, bez príkrych slov či bez eufemizmov, ktoré by ako „slama z topánok“ prezrádzali hodnotovú orientáciu či príslušnosť autorov k tej či onej „záujmovej“, politickej, či svetonázorovej skupine alebo i k momentálne vykonávanej funkcii?

Podľa **G. W. F. Hegela** všetko, čo je skutočné je zároveň aj vo vývoji a impulzom tohto vývoja je spor. Spor, nám, deťom socializmu, bližšie známy pod synonymom protirečenie. Vývin ľudskej spoločnosti nikdy nebol a nikdy nebude priamočiary a idylicky nesporný. V hegelovskom ponímaní sa vývoj uberá po špirále, a to v známej triáde:

TÉZA – ANTITÉZA – SYNTÉZA.

Aká by mohla byť TÉZA vývoja našej spoločnosti po roku 1989?

17. november 1989 priniesol mnohé očakávania. Očakávanie slobody, slobody pohybu, slobody slova, nastolenia rovnosti, bratstva, čiže tolerancie, vlády ľudu, čiže demokracie, ako spravodlivejšieho spoločenského poriadku. Takto by sa dala heslovite definovať TÉZA súčasného vývinu našej spoločnosti.

Aká je jej ANTITÉZA?

V dvanástom roku po „nežnej revolúcii“ sú princípy modernej demokracie u nás zdeformované. Vládu ľudu (demokraciu) nahradila vláda politických strán a záujmových skupín (partitokracia).

Princíp všeobecnej a rovnej účasti občanov na správe vecí verejných je deformovaný spochybňovaním ľudských i občianskych práv (napríklad práva na prácu, práva na referendum, atď.) a paralelným posilňovaním straníckych záujmov pri obsadzovaní verejných postov a funkcií.

Vládne snaha prispôsobiť volebné právo, a nielen volebné právo záujmom vládnucich politických strán a politický pluralizmus sa zmenil na pluralizmus politických strán. Niekedy aj

úprimná snaha o vonkajšiu či vnútornú kontrolu vykonávania verejnej moci sa vo svojich skutočných dôsledkoch uskutočňuje len formálne. Dôkazom toho je mizivá efektívnosť súdnej moci v prípade viacerých i medzinárodne známych káuz.

Znižuje sa životná úroveň väčšiny občanov, pritom niekoľko jednotlivcov získalo obrovský majetok bez akýchkoľvek spoločensky akceptovateľných zásluh. Veľké sústo privatizačného koryta omámilo mnohých podnikavcov. Dnes je mnohým z nich už úplne jedno, že z privatizačnej ruvačky sa stala rabovačka štátu v duchu hesla „po nás potopa“.

Aj to prispelo k vzniku klientelickej ekonomiky a etiky, ktorá prerastá do štruktúr štátu. Netransparentnosť a korupciu možno „tušiť“ nielen vo verejnom obstarávaní, v hospodárení so štátnymi rezervami či eurofondami, ale aj v licenčnej, **znaleckej, či posudkovej praxi**. Nás psychológov sa to dotýka najmä pri práci s „osobnými údajmi“, pre ktoré by mal platiť zvlášť citlivý režim ich ochrany a užívania.

Medzi takéto „osobné údaje“ **podľa zákona č.52/98 Z.z.** patria o. i. **tiež všetky zápisy (v našich kartotékach, registračkách, databázových súboroch) dotýkajúce sa našich klientov, či protokoly z vyšetroaní alebo posudky o psychickej pracovnej spôsobilosti** (Kožiak, 1998, Husár, 1999).

Každý psychológ, ktorý vykonáva psychologickú činnosť samostatne a na vlastnú zodpovednosť a vedie takéto záznamy, je považovaný za prevádzkovateľa (spoluprevádzkovateľa) informačného systému, z čoho vyplývajú preňho závažné legislatívne súvislosti a povinnosti, o. i. aj to, že by mal byť primárne členom SKP.

Vieme, že je viacero našich kolegov a kolegýň, ktorí vykonávajú psychologickú činnosť samostatne, aj keď nie celkom na vlastnú zodpovednosť, ale napr. na dohody o vykonaní práce či o činnosti, nie sú nikde evidovaní a odvolávajú sa len na svoje vlastné svedomie. Ako to môže dopadnúť, si iste viete predstaviť. O jednom konkrétnom prípade, ktorý sa dotýka viacerých z nás tu prítomných, sa zmienime o chvíľu.

Napríklad naši českí kolegovia sa uplatňovaním rovnomeného zákona vo svojej praxi vážne zaoberajú. Diskutovali o ňom dosť ostro, aj v rámci Dňa výmeny skúseností českých a slovenských psychológov práce, ktorý sa konal počas Európskeho kongresu psychológov práce dňa 18. mája t.r. v Prahe. U nás na Slovensku nielenže nebadat' záujem medzi kolegami o takéto novoty, ale objavujú sa prejavy bezradnosti, bagatelizovania a odmietania hoci aj len diskusií na túto tému. **To je zrejme tiež jeden z prejavov antitézy spoločenského vývoja u nás.**

Do akej miery to charakterizuje našu profesionálnu kultúru a ako to súvisí s viacerými ustanoveniami nášho Etického kódexu psychologickéj činnosti, priamo určujúceho zásady a princípy v tejto oblasti, nechávame pričasto a alibisticky len na úsudku a svedomí každého z nás. Nie sme si však istí, či by to tak malo byť i v budúcnosti.

Obaja dúfame, že naše vystúpenie inšpiruje prítomných účastníkov k diskusii o tom, čo ich skutočne pri ich práci trápi, čo im ju sťažuje, strpčuje alebo čo poškodzuje status psychológie a psychológa. Ten v našom povolaní priamo podmieňuje našu osobnú i profesionálnu dôveryhodnosť.

Len nedávno, presnejšie 21. augusta 2001, uviedol istý náš kolega v rozhovore s redaktorom SME, uverejnenom pod názvom „Ako zistiť, akí inteligentní sú politici“ názory a

informácie pri ktorých je hodno pristaviť sa. Vo svojom zjavnom obsahu i vnútornom (bežnému čitateľovi skrytom) význame alebo dopade totiž predstavujú tieto názory a informácie porušenie nielen uvedeného zákona o ochrane verejných informácií, ale tiež Zákona o psychologickéj činnosti a SKP. A to aj so zreteľom na skutočnosť, že v rozhovore spomínaný vládny konkurz vyhlásený vtedajším premiérom vlády SR Vladimírom Mečiarom sa konal pred 11-timi rokmi, teda ešte pred vznikom Slovenskej komory psychológov.

Citácie z článku:

“Psychológ J.L. intelligenčne testy s budúcimi politikmi robil aj v minulosti. Bolo to pred jedenástimi rokmi na objednávku československej vlády. Vtedajšia federálna vláda si po páde komunizmu chcela vybrať nových ľudí do štátnych služieb, diplomacie a politiky. Výsledky testov sú tajné a J.L. má s nimi dodnes starosti. “Pracovalo na tom dvestodvadsať ľudí na čele s tímom odborníkov. V prvej fáze sme otestovali zhruba tritisíc ľudí, neskôr ďalších, dohromady asi päťtisíc kandidátov na rôzne posty,” hovorí J.L.

(Desiatky ľudí z vtedajšieho výberu sú dodnes v politike či diplomacii- poznámka na okraj). “Konkrétne mená nemôžem povedať, ale sú asi vo všetkých významnejších stranách. Inteligencia vybraných politikov sa pohybovala od pásma vyššieho priemeru po nadpriemer. Boli aj podpriemerní a zopár z nich sa dostalo dosť vysoko. Pán Mečiar tvrdil, že v tých testoch najlepšie dopadol Ivan Lexa. Ja som to dementoval – nebol najlepší, lebo také hodnotenie sme ani nerobili.”

„K stovkám kíl papierov s výsledkami by sa mnohí radi dostali. “Veľa ľudí by chcelo tieto výsledky poznať. Schoval som ich a nik nevie, kde sú. Niekoľkokrát nás už vykradli, lebo sa domnievali, že sú tu.”

Uvedené informácie podávané populistickým, až necitlivým spôsobom v denníku, ktorí zaiste čítajú aj tí, ktorí sa tohto vládneho konkurzu zúčastnili, by nemali dať pokojne spávať nikomu z nás, ak si ctíme svojich klientov, svoju prácu, cítíme a vnímame ju viac ako obyčajnú profesionálnu rutinu a sme si vedomí spoluzodpovednosti za súvislosti a dôsledky v očiach celej slovenskej odbornej i laickej verejnosti.

Radi by sme sa tohto nášho kolegu takto verejne opýtali, kde skrýva tie stovky kíl papierov? Či u seba v pivnici, či v jaskyni Domici, vo vile Tereza alebo v nejakom tuneli. A nás všetkých, prečo protokoly z vyšetrení, ktoré by mala spravovať organizácia, ktorá bola garantom celej akcie - čiže Slovenská psychologická spoločnosť pri SAV nie sú v jej depozitoch, ale musí ich skrývať zo súkromnej iniciatívy jeden z našich kolegov, tak ako sme za oných čias skrývali samizdaty.

Vo svojom interview naznačil isté ohrozenie, snád' aj fyzické. Chápeme ho, takí vykrádači depozitov sú všeličoho schopní. Domnievame sa preto, že celou záležitosťou by sa mala čo najskôr zaoberať jedna či druhá, najlepšie obe stavovské organizácie. Iste nie je v súlade ani s profesijnou, ani s všeobecnou etikou tolerovať takéto populistické dezinterpretovanie práce dvoch stoviek našich kolegov a v takej mediálne citlivej oblasti ako sú osobné údaje niekoľkých tisícov našich spoluobčanov. Navyše, keď ako sme vyššie citovali, mnohí z nich zastávajú významné pozície v rôznych oblastiach života spoločnosti. Funkciami politickými počnúc, cez funkcie v štátnej správe, podnikateľskej sfére, až po zmieňovaných „géniov“ v našich spravodajských službách.

Dovolíme si opýtať sa, aký dopad môže mať na serióznou prácu našich kolegyní a kolegov pracujúcich ako psychológovia napr. v podniku, takýto neprofesionálny až neúctivý prístup k práci s posudkami a záznamami z psychologických testov. Myslíme na tie, ktoré sa robia po celej republike ako „reformačný, transformačný, či privatizačný biznis“, pri rôznych výberoch, vrátane konkurzov na manažérske pozície. Uchádzačov o ne - ako iste sami viete - testovali kolegovia a kolegyně často bez praxe v personalistike či psychológii práce, na základe dohôd o vykonaní práce a bez akýchkoľvek možností auditu či kontroly archivovania výsledkov ich

práce. To, že závery i z takýchto „psychotestov“ často rozhodujú o pracovnom osude uchádzačov asi nie je ani treba zdôrazňovať.

V tejto súvislosti si jeden z autorov živo spomína na rozhovor medzi profesorom, špecialistom v klinickej psychológii a nestorom pracovnej psychológie. Ich debata sa týkala kolegov, psychológov, ktorí vykonávajú svoje povolanie priamo medzi svojimi spolupracovníkmi, ako sú napríklad zamestnanci personálnych odborov, sociálnych oddelení, odborov rozvoja ľudských zdrojov, kde títo aktívne pôsobia ako psychológovia. S týmito spolupracovníkmi prežívajú spoločne nielen ich životné osudy, ale napríklad aj rozdeľovanie odmien, osobné úspechy či neúspechy, atď.

„Spolupracovať a žiť so svojimi skutočnými či potenciálnymi klientami tak blízko, že sa dennodenne až sociálne dotýkate, je zložité i pre psychologického či emocionálneho génia“ – povedal psychológ práce. Spomínaný profesor klinickej psychológie na to odpovedal „nó o tejto ilúzii *prackárov* by som chcel vedieť niečo viac“. Prísediacim bolo jasné, že už v otázke bol zjavný jeho názor na túto ilúziu. Nestor pracovnej psychológie mu odpovedal vo viacerých naznačených súvislostiach a skončil replikou, na ktorú už ďalšia odpoveď nenasledovala: „*Vaše chyby (t.j. klinických psychológov a zamestnancov zdravotníctva všeobecne), sú skryté za bránami (možno povedal dokonca za mrežami) nemocníc, polikliník či ústavov, alebo ich skrýva čierna zem. Tie naše, a myslel tým psychológov prác, nám chodia alebo jazdia po svete a robia nám hanbu*“.

Tu je snád' potrebné ešte poznamenať, že manažéri, personalisti alebo radoví zamestnanci nerozlišujú, či tú alebo onú chybu urobil psychológ práce alebo psychológ či psychologička, ktorí opustili bránu poradenskej inštitúcie či zdravotníctva a šli si privyrobiť.

Stretávame sa s konkrétnymi dôkazmi, že takáto externá práca či spolupráca je navyše deformovaná tak, že závery expertíz, posudkov či odporúčania sú formulované spôsobom, aby cesta k ďalším objednávkam „spolupráce“ nebola zahataná. V iných prípadoch sa táto práca končí prevzatím *tučného* honoráru, bez záujmu o ďalšiu spoluprácu, ale aj, čo je z hľadiska našich profesijných záujmov a statusu psychológie a psychológov v spoločnosti ešte horšie, bez zmluvných záväzkov nápravy škôd na ľudských zdrojoch tej - ktorej inštitúcie či firmy, v duchu už raz spomínaného hesla „po mne potopa“. Je najvyšší čas niektoré z týchto prípadov otvoriť, riešiť ich a verejne pranierovať. Aj takto teda môže vyzerat' korupcia a klientelizmus v našej psychologickej praxi.

Psychológovia práce, ktorí žijú a pracujú v jednotlivých podnikoch a inštitúciách roky a záleží im na dlhodobom hodnotení výsledkov ich práce, si nemôžu dovoliť ani jedno ani druhé. To, žiaľ, mnohým „manažérom“ nevyhovuje, a preto by sa takýchto „nepružných“ a často i nepohodlných odborníkov najradšej zbavili. **Vyššie uvedeným prístupom im v tomto neraz veľmi snaživo pomáhajú vlastní, externí kolegovia a kolegyne.**

Ide do tuhého

Vynára sa tu celá plejáda ďalších, takmer kacírskych otázok k eticky relevantným témam nášho povolania. Jedna z nich je metodologická a týka sa objektivizovanej prognostickej hodnoty záverov našich vyšetrení, posudkov a odporúčaní. Ak by tento problém poznala naša verejnosť alebo predstavitelia niektorých politických strán, celkom pokojne by mohli navrhnúť zrušenie týchto vyšetrení zo zákona a nám by zakázali činnosť nielen pre porušovanie zákonných noriem

ochrany osobnosti a ľudských práv, ale i pre poškodzovanie hospodárskych záujmov štátu. Nečudovali by sme sa, keby po kauzách „zbrojné pasy“, „vodičské preukazy“ a antidiskriminačných ustanoveniach nového Zákonníka práce platného od 1. apríla 2002 niektorí z nich skutočne tak aj urobili.

Táto nepríjemná vizitka našej odbornej i profesnej „nepripravenosti“ na požiadavky a potreby modernej personálnej práce a riadenie ľudských zdrojov nie je až tak málo pravdepodobnou možnosťou, akou sa nám v súčasnom alibistickom zátiší zdá.

Nehovoríme o tom verejne prvýkrát. Tých, ktorých to zaujíma môžeme odkázať na publikované pramene, zvlášť v našom spoločnom československom časopise Psychológia v ekonomickej praxi č. 1-2 a 3-4 z roku 2000, ale tiež v dennej tlači, napr. v Hospodárskych novinách, komorovom Spravodaji, bulletine Sekcie psychológov práce (PPOP SKP), či v zborníkoch z dvoch konferencií psychológov práce dostupných na CD nosičoch (bližšie viď prehľad použitých prameňov a literatúry).

Dvanásť rokov po novembri možno na Slovensku pozorovať popretie pôvodných ideí a myšlienok nežnej revolúcie. Je zvlášť trpké, že za socializmu kritizovaný kolektivistický prístup k človeku, ako jedinečnej individuality, osobnosti, sme aj my psychológovia boli neraz schopní nahradiť jeho protipólom. Skarikovaný pragmatický individualizmus, v duchu hesla „účel svätí prostriedky“ je princíp, ktorí si osvojili mnohí z nás.

Antitéza sedemnásteho novembra

K demokracii západného typu a zlepšeniu života občanov máme nielen veľmi ďaleko, ale čo je horšie, čoraz viac sa začína objavovať nostalgia za starými časmi. Súčasný stav na Slovensku možno teda nazvať antitézou sedemnásteho novembra. Očakávanie blahobytu sa zmenilo v jeho skutočný opak. Bieda na Slovensku má dnes až príliš veľa podôb. Slovensko však nechudobnie len materiálne, ale aj duchovne. Na Slovensku je síce asi 40 miliárdárov a 180 multimilionárov, ale aj 500 000 nezamestnaných, 50 000 bezdomovcov, 80% ľudí má vážne finančné problémy, každý tretí práceschopný občan má problémy v zamestnaní, každý druhý má zdravotné ťažkosti. Vytvorili sa dva protipóly: malá skupina bohatých a veľká skupina chudobných. Je to výbušná zmes, ktorá v histórii ľudstva vždy, skôr či neskôr viedla ku kriminalite, revoltám a povstaniam. Je to všetko len dedičstvo socializmu? Isteže nie.

Zákonnosť a uplatňovanie princípov právneho štátu a demokracia sú dve strany tej istej mince, pričom je medzi nimi vzťah priamej úmery. Ak orgány štátu nevedia zabezpečiť dodržiavanie zákona a vykonateľnosť práva, ak nie sú schopné potlačiť hromadné prejavy organizovaného zločinu, ak si dovoľia ignorovať základné princípy právneho štátu, tak demokracia, resp. jej vznik prejavuje fatálne nedostatky.

Čo s tým? Ako má v tomto svete pracovať a žiť psychológ, psychologička. Ktorí sú už profesionálne (alebo aspoň by mal byť) zvýšene senzitivní na pociťovanie, vnímanie javov, dejov a vzájomných vzťahov spoločenskej reality, vždy zloženej z osudov konkrétnych ľudí, našich blízkych, spolupracovníkov, našich klientov či pacientov.

Tu sa nás však zmocňuje istá pochybnosť, či to tak skutočne je. Či sme naozaj senzitivní, alebo tých podnetov je toľko, že už dávno prekročili prah psychofyziologickej adaptability. Možno aj preto reagujeme na veci verejné pasivitou, apatiou alebo únikom do riešenia náhradných problémov, možno i vízií, do *akademického nič neriešiaceho verbalizmu*.

Niektorí z nás sa novým zložitým podmienkam prispôsobujú únikom do iracionality veštenia a čarovania (Z. Frešová, 1999). Takéto prípady, ktorými sa začalo zaoberať predsedníctvo SKP, možno „akceptovať“ snáď len ako recesiú tých, ktorí rezignovali na psychologickú schopnosť zmeniť niečo alebo niekoho k lepšiemu, ale zachovali si pritom aspoň

zmysel pre humor. Kto vie prečo títo kolegovia a kolegyně nepublikujú v odborne renomovaných a stavovských časopisoch a nevyužívajú možnosť prezentovať a obhájiť svoje „nové či staronové metódy“ na takých odborných podujatiach akými sú i tieto Psychologické dni.

O našom alibizme, nepraktickosti, jalovom akademizme a vlastnom rybníčku

Mnohí psychológovia sa aj dnes často bránia hovoriť o celospoločenských témach, akými sú napríklad korupcia, kriminalita, problematika etnických menšín, politický a spoločenský extrémizmus, odvolávajú sa na to, že o týchto témach nemajú žiadne objektívne poznatky, že v danej oblasti neexistujú relevantné výskumy. Čo, samozrejme, nie je vždy pravda. Z čoho pramení taká veľká obava či strach hovoriť o problémoch, ktoré trápia celú spoločnosť? Aj za socializmu sa našli jednotlivci, ktorí dokázali vyjadriť svoj názor na veci verejné, prejavíť svoj názor proti oficiálne presadzovanej „jednotnej politickej línii“, uplatňovať svoju odbornosť, profesionalitu v prospech skutočného verejného záujmu a konkrétneho občana. Osobné riziko tých, ktorí vystúpili z radu všeobecného súhlasu, bolo vtedy iste väčšie ako je tomu dnes.

A práve toto nám občianska i odborná verejnosť vyčíta. S výnimkou niekoľkých interdisciplinárnych výstupov, nie sme schopní ponúknuť také riešenia, programy a projekty, ktoré by boli v praxi účinné. Ak áno, tak z rôznych dôvodov to, čo ponúkame, hoci je to seriózne, aj exaktné a mohlo by byť užitočné, prax odmieta.

Prečo je to tak? Pretože nemáme čarovný prútik, ktorý ponúkajú mnohí tiež-psychológovia, alebo jednoducho kultúra hmotného a duchovného úpadku svojou etikou rýchleho zisku uprednostňuje také postupy, ktoré šmahom ruky „riešia“ aj skutočne zložité problémy dneška. Prečo nevieme k tomu zaujať jednoznačnejšie stanoviská? Pretože už vopred rezignovane vieme, že to za to nestojí, že nemáme šancu niečo k zmeniť lepšiemu, alebo nám jednoducho chýba odvaha?

Chceli sme slobodu slova, teraz pred ňou utekáme!

Sloboda slova je jedným z mála výdobytkov 17. novembra, ktoré nám (zatiaľ) zostali. Ako túto slobodu využívame my psychológovia? Ako ju využívame na to, aby sme otvorene, verejne pomenovali príčiny problémov ako ich vidíme a dokázali o nich hoci aj v polemike-hovoriť?

Pravdepodobne existuje vzťah, štatistik by možno povedal signifikantný vzťah, medzi kvalitou odborno-praktických aktivít psychológov v jednotlivých rezortoch a počtom ich vystúpení na rôznych odborných či verejných podujatiach. Tí, ktorí pracujú zodpovedne a chcú pracovať lepšie, majú čo povedať druhým a chcú počuť ich reakcie. Potrebujú to, pretože je to imanentná potreba zmyslu vlastnej práce a rozvoja. Je to o sebareflexii nás psychológov. Isteže, všetko je zložitejšie, ale v princípe to racionálne funguje takto. Toľko ako apel na adresu tých psychologických špecializácií, ktorých zástupcov je na tomto našom stretnutí ako šafránu.

Stačí sa len pozrieť do programu i tohtoročných Psychologických dní. Najväčšiu tematickú skupinu tvoria príspevky vymedzené pojmi „**Rodina**“ a „**Škola**“. V tomto diapazóne sa pohybuje takmer 50% všetkých príspevkov deviatich odborných sekcií. Dajú sa vystopovať dve ťažiskové paralelné línie odborno-praktickej a výskumnej činnosti slovenských psychologičiek a psychológov. Tie sú vymedzené pojmi, ktoré uvádzajú najčastejšie konkrétne tieto názvy príspevkov: **Dieťa – Rodič - Rodina** a **Žiak/Študent – Učiteľ - Škola**. Možno tiež povedať, že *gro* príspevkov je zameraných na malé sociálne skupiny vytvárajúce sa

okolo dieťaťa a tie aspekty života ich členov, ktoré nefungujú alebo fungujú zle. Ďalšie témy – najmä sociálnej patológie, akými sú šikanovanie, závislosti rôzneho druhu – sa k tomuto „sextetu“ pridružujú a pomáhajú i ostatným odborníkom, najmä pedagógom, pôsobiť preventívne, koncepcne, a čo je tiež dôležité, i organizačne.

Iste aj preto sa reformy v školstve javia ako najviac uvážené a transparentné, hoci zvyčajne dost' polemicky diskutované. To je však demokratické a bodaj by tomu tak bolo i v iných oblastiach života našej spoločnosti.

Možno by bolo namieste na tomto fóre aj vzhľadom na celospoločenské pomery vyjadriť uznanie za to, čo v súčasných podmienkach obetavo naše kolegyně a kolegovia, pracujúci na rôznych postoch rezortu školstva – najmä učitelia všetkých druhov škôl – robia pre vzdelanie a zdravý osobnostný rozvoj budúcich generácií občanov Slovenska. Nedávno bol v dennej tlači uverejnený názor jedného učiteľa na dôchodku, ktorý si dovoľil vysloviť domnienku, že keby učiteľ národov J. A. Komenský vedel, v akých podmienkach, za akú plácu, a pritom s akými výsledkami pracujú slovenskí pedagógovia, určite by im vzdal hold, sňal klobúk z hlavy a poklonil sa im.

V tomto smere sa môžu psychológovia z iných rezortov od kolegýň a kolegov pracujúcich v školstve a v inštitúciách zaoberajúcich sa rodinou, v mnohom učiť a zároveň im dobromyseľne závidieť ich úsilie zlepšiť svoju prácu. Jej kvantum a iste aj nevyčísliteľnú hodnotu len sčasti prezentuje počet prihlásených referátov na tejto konferencii, hoci materiálne podmienky pre vlastný rozvoj a motiváciu sú „na chvoste“, ďaleko za inými rezortmi.

Skúsme považovať o vhodnej forme ich ocenenia na takomto fóre akým sú Psychologické dni a nasledovať tak psychológov práce, ktorí na X. európskom kongrese v Prahe, t.r. dokázali na medzinárodnej úrovni presadiť ocenenie 15 svojich slovenských kolegýň a kolegov za celoživotné odborné-praktické, organizačné, pedagogické a publikačné zásluhy.

Spravodlivosť v hodnotení a odmeňovaní ľudskej práce

Psychológovia sa už pri svojej vysokoškolskej príprave sústreďujú viac na slabších a ohrozených, na poruchy, symptómy, diagnózy, choroby ako na zdravie, viac na strach ako na odvalu, a skôr na agresivitu ako na priateľstvo, skôr na práceneschopnosť ako na prognózu úspešnosti v práci.

Práve toto zameranie našej vysokoškolskej prípravy je možno v pozadí toho, že v patológii ľudskeho správania a prežívania sa vyznáme pomerne dobre, vieme o nej pomerne dobre hovoriť a písať, ale o človeku v práci a o práci ktorá, ako to povedal Ján Pavol II. „je základným poslaním človeka“, psychológovia hovoria a píšu len neradi. Neradi sa jej profesionálne venujeme a mimovoľne ju vytesňujeme z aktuálneho poľa nášho videnia problémov jednotlivca i spoločnosti.

Jedným z mnohých príkladov, ktorý súvisí nielen s našou profesionálnou orientáciou, ale aj profesionálnou etikou, je ten, že mlčíme, a tým vlastne tolerujeme vážne **porušovanie princípu spravodlivosti a objektívnosti pri hodnotení a odmeňovaní ľudskej práce.** Naši spoluobčania a nakoniec i my sami strácame pocit, alebo aspoň nemáme istotu, že väčšie množstvo kvalitnejšej a kvalifikovanejšej práce je finančne i spoločensky viac hodnotené ako menšie množstvo menej kvalitnej a menej kvalifikovanej práce. Toto poznanie sa bezprostredne premieta do medziľudských vzťahov, do motivácie ľudí pracovať, do rešpektovania etických

noriam pracovného správania, ktoré sú nevyhnutnou podmienkou hospodárnosti a prosperity jednotlivých organizácií i celej spoločnosti.

Ludská spravodlivosť, ako základný prejav morálky v ľudskej spoločnosti, to je predovšetkým objektívne hodnotenie spoločensky prospešnej ľudskej práce. Pravda, ak prijmete za svoju tézu, že práca (ponímaná ako zmysluplná činnosť zameraná na utváranie hodnôt) je uhoľným kameňom ľudskej podstaty. **Všetko ostatné, čo by sme chceli povedať o etike, i tej našej, psychologickej, stojí a padá na tomto princípe.**

„Psychológia za bezpečný svet“ – fiktívna ilúzia

Koľko je na tejto konferencii príspevkov, ktoré sa zaoberajú tým trpkším aspektom ľudskej práce, ktorým nie je neschopnosť pracovať, napr. z dôvodu choroby, ale NEZAMESTNANOSŤ ? Aké má nezamestnanosť dôsledky v živote človeka, mladého človeka, pre jeho rodinu, pre jeho zdravie, pre morálku a zdravie celej spoločnosti?! Ak budete mať chvíľu času, milé kolegyne a milí kolegovia, pozrite si program našich Dní i z tohto pohľadu.

Čo však môže zvlášť prekvapovať, je napriek snahe HV SPS, pretrvávajúci nezáujem prezentovať problémy, ktoré súvisia s bezpečnosťou nášho moderného, technologicky vyspelého, elektronizovaného a motorizovaného sveta. Hoci paradoxne takto je orientované záhľadie našej konferencie. Z našich nedávnych skúseností vyplýva, že dokonca i v jadrovej energetike „objavujeme Ameriku“. Znovu ako o abecede musíme hovoriť o poznatkoch a postupoch prevencie rôznych zlyhaní subjektívnych činiteľov v rizikových a psychicky exponovaných prevádzkach, ktoré v československom priemysle, energetike, či doprave spoľahlivo fungovali roky.

Na tejto konferencii nenájdeme ani jeden príspevok, ktorý by poukázal na veľké problémy a nedostatky pri ochrane zdravia a bezpečnosti pri práci, hoci toto je akútny problém skoro vo všetkých rezortoch nášho hospodárstva.

Dopravná nehodovosť nadobúda dimenzie, ktoré nás inšpirovali, s patričnou dávkou recesie, k citovaniu výroku istého švajčiarskeho ministra dopravy. Ten v 60. rokoch minulého, teda XX. storočia, v období prudkého nárastu motorizmu v tejto horskej alpskej krajine, príznačne stovkami tunelov, tisícami mostov a desaťtisícami zákrut povedal, že „keby na našich cestách zahynulo toľko kráv, koľko zahynie ľudí, museli by sme vyhlásiť stav ohrozenia a potravinovej núdze“. Dotýka sa nás to ?

Stagnácia profesionality, vizitka vlastných limitov.

Príkladom našej profesionálnej nemohúcnosti sú posledné novely Zákona o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci (č.158/2001 Z. z.) Z tejto novely nejaký ministerský *šimel'* záhadným spôsobom povyberal všetky psychologické preventívne prístupy, ktoré sa účinne uplatňovali už roky.

Máme na mysli celý rad účinných postupov znižujúcich riziko psychického zlyhania pri výkone exponovaných profesií, funkcií a činností, ako aj inžiniersko-psychologické prístupy uplatňované pri konštrukcii rôznych technicky či technologicky náročných prevádzok a zariadení. Stálo by určite za osobitnú analýzu, prečo k tomuto nedoceňovaniu alebo prehliadaniu dochádza i v takých zásadných legislatívnych normách.

Úspech ako bumerang?

Dôkazom, že nie sme celkom bezmocní a bezbranní voči takémuto vývoju bola húževnatá aktivita Sekcie psychológov práce, organizácie a personálneho rozvoja SKP pri poslednej veľkej novele **Zákonníka práce**. Je pre nás úspešná v tom, že Zákonník práce prvýkrát v histórii rozlišuje "*expresis verbis*" medzi zdravotnou spôsobilosťou a psychickou spôsobilosťou na prácu.

Cit. § 41, bod 2. "Ak sa vyžaduje na výkon práce zdravotná spôsobilosť na prácu alebo psychická spôsobilosť podľa osobitných predpisov, zamestnávateľ môže uzatvoriť pracovnú zmluvu len s fyzickou osobou zdravotne spôsobilou alebo psychicky spôsobilou na túto prácu."

Tým bola zároveň aj odmietnutá (de facto, hoci ešte nie de jure) vynútenú prax posudzovať psychickú spôsobilosť na prácu ako súčasť spôsobilosti zdravotnej, podľa Vyhlášky Min. Zdravotníctva SR č. 164/1997 Z.z. o zdravotnej spôsobilosti na vedenie motorového vozidla. Túto považuje nielen Protimonopolný úrad SR, ale aj samotní právnicki uvedeného ministerstva za účelovú a preto odborne, terminologicky a legislatívne nedokonalú. Novelu Zákonníka práce považujeme za úspech aj preto, že pri jej presadzovaní sme stáli zoči-voči „flexibilným a podnikateľsky nadaným psychologickým partizánom“ z našich vlastných radov.

Hoci túto skutočnosť možno považovať za úspech celej slovenskej psychológie, na druhej strane chceme upozorniť, že nám len otvára priestor. Korektné pôsobenie v ňom predpokladá zosúladenie nadväzujúcich legislatívnych noriem, vrátane zákona o SKP, a zároveň zaväzuje k výraznému zlepšeniu našej odbornej pripravenosti na túto činnosť.

Táto odborná pripravenosť bude nevyhnutne potrebná okrem iného aj pri súdno-právnom zdôvodňovaní opodstatnenosti našich psychologických rozhodnutí, najmä so zreteľom na striktné rešpektovanie prioritnej zásady vytvárania rovnakých príležitostí a rovnakého zaobchádzania s uchádzačmi o zamestnanie (bod 8 § 41 Zákonníka práce).

V našich kultúrnych podmienkach predstavuje táto antidiskriminačná zásada úskalie, ktoré môže v mnohom preveriť užitočnosť a celospoločenský prínos nášho odboru, ale aj našu schopnosť zabrániť tomu, aby túto činnosť vykonávali nešpecializovaní, t.j. nekvalifikovaní psychológovia. Je iste každému jasné, že v prípade takých káuz, ako bola „kauza zbrojné pasy“, sa táto šanca už nemusí opakovať.

Pri kauzách "zbrojné pasy" a "vodičské oprávnenia", či "zdravotná spôsobilosť k vedeniu motorových vozidiel", (viď Spravodaj SKP č.4, 1997, str. 4), vtedajší predseda SKP PhDr. Štefan Matula poukázal na súvislosti, **ktoré dovoľujú hovoriť o klientelizme a korupcii**. Je azda odôvodnený predpoklad, že takto je, či bola kontaminovaná naša obec aj v tejto kauze? Alebo je v pozadí našej "nemohúcnosti" len ľahostajnosť k vlastným veciam?

Aj takáto otázky sú súčasťou etickej reflexie vývoja a stavu uplatňovania psychológie na Slovensku. Je iste našim šťastím, že nový Zákonník práce - vypracovaný už v európskom duchu - je platný až od 1. apríla 2002“. Časový priestor pred nami je potrebné využiť na prípravu a schvaľovacie procesy celého radu nadväzujúcich legislatívnych úprav. Medzi ne možno iste zaradiť novelizácie Zákona o psychologickú činnosť a Slovenskej komore psychológov. Užitočnými v tomto smere môžu byť nielen primerané kontakty v zákonodarnom zbore, štátnej správe, ale aj využívanie právnických služieb v oblasti legislatívy, pri rokovaniach s rôznymi rezortmi, pri príprave dôvodovej správy novely terajšieho zákona o psychologickú činnosť a pod.

Jedným z predpokladov toho aby sme túto šancu, ktorú nám dáva nový Zákonník práce a pripravovaná novela zákona na ochranu osobných informácií v informačných systémoch, ktorá je v súčasnosti na medzirezortnom pripomienkovaní je o.i. aj poctivá, sebakritická analýza toho „prečo“ napríklad problém zvaný **MENSA International**, je problémom, ktorý nedokážeme už roky ani otvoriť. Predstavitelia MENSy, či už jej bývalý alebo terajší prezidenti Ing. Kollár alebo Mgr. Sýkorová, doživotne čestná predsedníčka tejto aktívnej inštitúcie, vystupujú v rozhlase - "Dobrym ránom" počnúc a "Nočnými dialógmi" končiac - získavajú sympatie šikovne vytipovaných, ctižiadostivých redaktorov dennej tlače, časopisov a televízie (a tým i mediálny priestor) náznakmi "ľahkého" získania certifikátu IQ 130.

Takéto „lajstro“ má, na základe skúseností s viacerými politickými i podnikateľskými prominentmi, nepochopiteľný kredit aj u inak vzdelaných a kultivovaných ľudí.

Po niekoľkých článkoch, ktoré sa objavili v dennej a časopiseckej tlači (medzi nimi napr. Doc. Strížena, Doc. Ruisela, prof. Zelinu, prof. Kováča a ďalších, vrátane autorov tohto príspevku) a ktoré sa v prívaloch bulvárnosti a politikárčenia stratili ako kameň v studni, sme sa odmlčali celkom a mlčíme statočne dodnes.

Opakované výzvy a podklady poskytnuté členom predošlého Predsedníctva Komory a ďalej konkrétne členom Sekcie psychológie práce SKP, HV SPS, ale i niektorým čestným členom SKP však zatiaľ vyzneli naprázdno.

Nielenže si nevieme hájiť naše profesijné práva a záujmy, ale i vo vytváraní imidžu sa správame ako amatéri. **Chýbajú nám marketingové zručnosti, schopnosť ponúknuť a užitočne, t.j. aj so ziskom predávať svoje vzdelanie, metódy, zručnosti a dnes už aj zákonom garantované kompetencie.** Nie sme dobrí manažéri vlastnej práce, ani vlastnej stavovskej ustanovizne. Priestor, ktorý nám spoločnosť vytvorila aj zákonnou legislatívnou normou psychologickéj činnosti využívame len čiastočne a u mnohých z nás stále badať nechť k vlastnej stavovskej organizácii.

Nielen v kauze Mensa International môže mať verejnosť dojem, akoby profesionálna psychologická obec ani neexistovala. Nie je to problém nový, je však najvyšší čas podniknúť v tomto smere konkrétne kroky. A nielen preto, že rôzne agentúry pod rúskom personálneho poradenstva, sociálno-psychologického výcviku a rozvoja komunikačných zručností manažérov robia tieto aktivity stále vehementnejšie, a dá sa povedať, že podstatne dravejšie a pragmatickejšie ako spomínaná Mensa Internacional. O jednej z nich, firme Thomas International, ktorá mala rozhodnutím P SKP zastavenú činnosť na území SR sa podrobnejšie zmienujeme v „Ohliadnutí za vývojom slovenskej psychológie práce v priesečníku Novembra 1989“, Psychologie v ekonomickéj praxi, 2000, č. 3-4.

Pasivita, ústupčivosť, zmierlivosť, vľúdna ľahostajnosť voči tým, ktorí poškodzujú naše záujmy, to sú náznaky, že s našou profesionalitou ako aj profesionálnou identitou nie je všetko v poriadku.

Mnohí z nás sa stále riadia zdanlivo výhodným heslom „čo ťa nepáli, nehas“, presne v duchu našej národnej mentality, ktorú výstižne ešte v roku 1969, tesne pred I. výročím okupácie 21. augusta, v dramatickej besede so študentami VŠ internátu na Horskom Parku poeticky vyjadril básnik Pavol Horov: „**My Slováci sme takí, že keď sme ticho, tak sme ticho tak, že to až kričí, a keď kričíme, tak potom kričíme tak, že to až bolí**“.

Kam tým mierime? Nuž opäť na našu profesnú, stavovskú kultúru a kultúrnosť. Bolo by chvályhodné, keby sme svoje stavovské problémy riešili kultivovanejšie, ako „prevratom“, akým bol onen na Valnom zhromaždení Komory v Žiline v decembri 2000. V záujme zachovania našej ustanovizne, našej vlastnej identity sa musíme snažiť dôslednejšie predchádzať takým vážnym

personálnym zmenám - spôsobujúcim diskontinuitu života celého spoločenstva. O jednom dôsledku tejto diskontinuity poškodzujúcom medzinárodnú reputáciu slovenských psychológov sa zmienime v ďalšom.

Nechceme tým povedať, že dôvody vedúce k týmto zmenám už neboli vážne, ale dozrievali pod rúškom našej pasivity, a najmä pasivity mnohých volených členov, funkcionárov ako Predsedníctva, tak aj Kontrolného výboru a Disciplinárnej komisie. O neexistujúcej alebo v tom čase chaotickej činnosti sekretariátu Komory a zlej komunikácii s členskou základňou ani nehovoriac. Hoci sa objavili vážne výhrady voči činnosti Predsedníctva SKP a jeho sekretariátu dávno predtým – vid' Zápisnicu odstupujúceho Kontrolného výboru SKP (Vymetal, 1998).

Väčšine z nás bola situácia roky ľahostajná a tým sme sa na nej spolupodielali. Jednou z osvedčených ciest, ako tomu predísť, je dávať si viac práce, väčší pozor pri výbere tých kolegov a kolegýň, ktorých navrhujeme do funkcií v našich orgánoch. Či ich tam chceme mať len fiktívne, na reprezentáciu, presadzovanie úzkoprsých skupinových záujmov, alebo takých, čo sa budú sami chcieť aktívne a zodpovedne sa zasaďovať za rozumné a potrebné ciele prospešné celej našej odbornej obci.

Pokus o súhrn, podľa Hegela SYNTÉZA

Aby sa vývoj pohol vpred, musí (podľa Hegelovej dialektiky) vývojová špirála dokončiť celý svoj obrat a zdvihnúť ho o jednu kvalitatívne vyššiu úroveň. Antitéza musí byť zrušená syntézou. Nech by sme si akokoľvek vrúcne želali pozitívne zmeny v našej slovenskej psychológii, **namieste je skôr skepsa ako spokojnosť.** Zrušenie antitézy 17. novembra, pomerov v našej spoločnosti i v našom spoločenstve psychológov, predpokladá dôsledné rešpektovanie zákonov a silnú vôľu pri presadzovaní zdravých, vývoja schopných myšlienok, očistených o prekonané omyly, vrátane naivných predstáv, že v súčasnej dobe môžeme efektívne fungovať na **dobrovoľníckych, charitatívnych či ochotníckych základoch.**

Slovenská komora psychológov neplní úlohy, ktoré jej ukladá zákon iste aj zo subjektívnych príčin, ale predovšetkým preto, že nemá finančné prostriedky ani materiálne podmienky na to, aby ich mohla plniť.

Nemáme prostriedky ani na zaplatenie **pravidelných členských ročných poplatkov v európskych psychologických organizáciách**, ku ktorým sme sa pri vstupe do týchto organizácií zaviazali. Tieto prostriedky sa nám už neraz vrátili, napríklad len vo veľkoryso hradenej účasti takmer tridsiatich slovenských psychológov na X. Európskom kongrese EAWOP v Prahe v máji 2001 a navyše, **pri ocenení celoživotných zásluh pätnástich z nich.** Už len tým boli naše členské príspevky predplatené najmenej na 5 rokov dopredu. Nehovoriac o „študijnej“ účasti 20 študentov psychológie zo slovenských univerzít. Túto informáciu uvádzame pre tých členov našej psychologickéj obce, ktorí sa opakovane pýtajú, čo máme z členstva v takýchto organizáciách.

Aj v dôsledku takýchto postojov sme do Prahy na X. Kongres EAWOP šli bez zaplateného členského poplatku za rok 2000 a to napriek diskretným urgenciám organizátorov. Malo to „len ten dôsledok“, že sme sa pre pozastavené členstvo nemohli zúčastniť volieb nového výkonného výboru EAWOP, kde sme mohli podporiť kandidátov našich českých kolegov. Títo našu podporu potrebovali a iste by ju privítali.

Len pre zaujímavosť, naše nové Predsedníctvo SKP pri pôvodne zamietavom hlasovaní o zaplatení členského v EAWOP, po apele predsedu Kontrolného výboru SKP Dr. L. Rovinského

hlasovalo druhýkrát a nakoniec s prevahou len jedného hlasu rozhodlo o zaplatení tohoto záväzku. K jeho skutočnej úhrade však, ako sme sa zmienili, nedošlo včas.

Aj takéto sú dôsledky diskontinuity spôsobovanej našou pasivitou, zákonite ústiacou do rôznych subjektivismov a volebných prietrží. Uvádzame to aj preto, že veríme v silu slova, ktorá môže zmierniť riziká našej vlastne úzkoprstosti, profesijnej špecializačnej zaslepenosti, nášho „akademizmu“ a elitárstva. Nemyslíme si však, že nás tieto neduhy prestanú trápiť hneď od zajtra.

Náš organizačný amaterizmus, umocnený snád „genetickou“ dispozíciou k individualizmu, štylizovaná ľahkovážnosť k zdanlivo menšinovým záujmom iných členov komory, to sú niektoré príčiny nízkej integrity a slabého povedomia profesijnej spolupatričnosti. Ich prekonanie nemôže byť len výsledkom poznania a vôle niekoľkých jedincov spomedzi našich radov. Len vtedy ak sa nám podarí uplatniť a využiť prednosti **systemového, dlhodobého koncepčného a projektového prístupu v organizácii činnosti našich ustanovizní**, môžeme prekonať úskalia našej charitatívnej a niekedy aj ochotníckej mentality. To, v akých podobách a ako často sú tieto inak vzácne ľudské vlastnosti využívané a zneužívané i v náš vlastný neprospech, je témou zasluhujúcou si osobitný priestor.

Aj preto chceme, i na verejných fórach stále častejšie poukazovať na **potrebu PROFESIONALIZÁCIE ČINNOSTI oboch našich stavovských ustanovizní**. Len tá môže rozvinúť naše aktivity dôsledne, kompetentne a tak, aby psychológia a psychológovia mohli plniť svoje spoločenské úlohy zodpovedne. Tiež môže výraznejšie, ako tomu bolo doteraz pomôcť presadzovať a chrániť naše oprávnené záujmy.

Bolo by možné uviesť celý rad aktivít, ktoré nám **zákon ukladá alebo umožňuje**, ale Komore sa ich nedarí ani len začať. Nemáme na mysli len **založenie Inštitútu vzdelávania a modernizáciu celého vzdelávacieho a certifikačného procesu**, ale aj aktivity okolo prípravy celého radu ďalších legislatívnych noriem, ktoré sa týkajú PRÁCE nás všetkých. **V tomto zmysle vyjadrujeme podporu novému Predsedníctvu SKP, jeho snahám a zámerom, tak ako ich načrtla vo svojom vystúpení nová predsedníčka SKP, PhDr. Hana Ščibrányová.**

Úplne na **záver zhrňame naše uvažovanie** o vývoji v spoločnosti i našom spoločenstve nasledovne. Našej obci psychológov pracujúcich v školstve, zdravotníctve, justícii, polícii a všade tam, kde sa vyskytuje človek mladý, problémový, či chorý, ako aj celej našej spoločnosti sa bude dariť tak, ako bude prosperovať naše hospodárstvo. Len vtedy, ak bude vyššia jeho produktivita, produktivita nášho priemyslu či poľnohospodárstva, len potom bude môcť byť lepšie oceňovaná práca v rezorte školstva či zdravotníctva.

Ako autori tohoto príspevku, sme obaja presvedčení, že ťažisko práce psychológov a psychológie ako aplikovanej spoločenskovednej disciplíny by nemalo spočívať len v odstraňovaní rôznych neuhov, závislostí, zmiernovaní konfliktov, či vo zvyšovaní odolnosti voči záťažiam a stresom dnešnej doby. Zaiste, aj táto práca je veľmi potrebná, záslužná a ťažká, ale predovšetkým my sami si musíme zreteľnejšie uvedomiť **AXIÓMU** našej spoločnej cesty: **najlepšou, najúčinnějšíou prevenciou stresu a konfliktov v nás i vokol nás, cestou k prosperite, k vyššej kvalite nášho života, je predovšetkým dobrá organizácia práce vlastnej i dobrá organizácia života našej spoločnosti.**

Psychológovia sa nemôžu, v dnešnej transformujúcej sa dobe, venovať len výskumu, individuálnemu poradenstvu, psychoterapii či psychodiagnostike. Aj keby sme uvedené odborné činnosti robili na sebalepší úrovni, **zákonite dôjde k ich devalvácii, ak sa nebudeme snažiť chrániť ich, o.i. aj ovplyvňovaním tvorby zákonov, noriem, vyhlášok a predpisov dotýkajúcich sa „ľudskej práce“ všeobecne a tej našej práce zvlášť.**

To najhoršie už máme hádam za sebou. Môžeme však rozhodnejšie využiť priestor, ktorý nám táto jedinečná doba ponúka. Môžeme sa pokúsiť presvedčiť spoluobčanov, že psychológovia chcú a vedia byť prínosom i tam, kde tradične dominujú právnici, ekonómovia či politici. Naše kolegyne a kolegovia pracujúci práve v týchto organizačných, ekonomicky aktívnych oblastiach štátnej či verejnej správy, a najmä v jednotlivých hospodárskych rezortoch našu podporu a pomoc potrebujú (mimochodom, ani dnes ich tu nie je veľa).

Vedomosti, poznatky, či skúsenosti nám iste nechýbajú. Možno, niekedy trochu tá odvaha a organizácia. Aj preto je dobre, že sa takto opäť stretávame. Možno si potrebujeme vzájomne povedať, možno zreteľnejšie uvedomiť, že naše slová chcú a potrebujú občania počuť častejšie. Vo verejnosti stále ešte pretrváva názor, že povolanie psychológa je nielen bytostne humánne, ale aj nanajvýš zodpovedné. Chráňme a vážme si to!

Pramene a literatúra:

- BLANÁRIKOVÁ, A.: Poriadne zaucho etike psychológa, Spravodaj č. 5, bulletin Slovenskej komory psychológov, júl 1998, s. 28 –29.
- BROZMANOVÁ, E.: Psychológia na rázcestí, In.: PsychoFórum: bulletin Slovenskej psychologickej spoločnosti pri SAV, č. 1/1995, str.3-4.
- FILIPKO, R.: Akí inteligentní sú politici?, denník SME, 21. augusta 2000
- FREŠOVÁ, Z.: Šamanská extrakčná liečba, In.: Orientácia č.5/1999, vyd. Eugenika, str.12-13
- HEGEL, G.W.F.: Filozofia dejín, In: Antológia z diel filozofov, zv. VI, Bratislava 1970.
- HUSÁR, P.: Úlohy štátneho dozoru nad ochranou osobných údajov, In.: Zborník materiálov, vystúpení a príspevkov z pracovného seminára a zasadania Sekcie psychológov práce, organizácie a personálneho rozvoja SKP, 27. mája 1999, Interná publikácia sekcie PPOP SKP, Bratislava, 1999
- KOVÁČ, D. : Development of Psychology of Work and Organization in Slovakia (The more Salient Events in 1928 – 1989), In: Fragments of the 80 years of the History of Psychology of Work and Organization in the Czech Republic and Slovakia, The Tenth European Congress on Work and Organizational Psychology, Praha 16.-19. 5. 2001, CAWOP, str. 19 –32.
- KOŠČ, M.: Namiesto úvodníka - Etické súradnice, In.: PsychoFórum: bulletin Slovenskej psychologickej spoločnosti pri SAV, č. 2/1998, str.1-2
- KOŠČ, M., KOŽIAK, M.: Návrh koncepcie, štruktúry a obsahu etického kódexu psychologickej činnosti, Spravodaj č.1, bulletin Slovenskej komory psychológov, november 1995
- KOŽIAK, M.: O ľudskej práci a psychológii (práce) v etických súvislostiach, In.: Reflexie súčasnej psychológie na Slovensku, zborník vystúpení na IX. zjazde slovenských psychológov v Trenčíne, 30.6-2.7.1999, SPS SAV, str. 47.-52.

- KOŽIAK, M.: Vyjadrenie k návrhu zákona NR SR o ochrane osobných údajov v informačných systémoch, Spravodaj SKP č. 5, júl 1998, s. 21-24.
- KOŽIAK, M., ŠTROFFEKOVA E.: Zborník materiálov, vystúpení a príspevkov z pracovného seminára a zasadania Sekcie psychológov práce, organizácie a personálneho rozvoja Slovenskej komory psychológov, 27. mája 1999, Interná publikácia sekcie PPOP SKP, Bratislava 1999
- KOŽIAK, M.: Ohliadnutie za vývojom slovenskej psychológie práce v priesečníku „Novembra 1989“, In: Psychologie v ekonomickej praxi, XXXV, 2000, č. 3-4, str. 113-127.
- MATULA, Št.: 3. výročie zákona o psychologickej činnosti, Spravodaj č.4, bulletin Slovenskej komory psychológov, august 1997, str. 1-5.
- KUBALÁK, M.: Reflexia o súčasnom stave a podmienkach rozvoja psychológie na Slovensku Spravodaj 5, bulletin Slovenskej komory psychológov, júl 1998, str.17-20.
- KUBALÁK, M.: Stanovisko k požiadavke o psychologické vyšetrenie uchádzačov o zamestnanie klinickým psychológom, In: M. Kožiak: Súvislosti jedného listu – podnet z psychologickej praxe, Spravodaj č. 5, bulletin Slovenskej komory psychológov, júl 1998, s. 24 – 27.
- RAISKUP, J. Ch.: Stanovisko k požiadavke o psychologické vyšetrenie uchádzačov o zamestnanie klinickým psychológom, In: M. Kožiak: Súvislosti jedného listu – podnet z psychologickej praxe, Spravodaj č. 5, bulletin Slov. komory psychológov, júl 1998, s. 24 – 27.
- RAISKUP, J. Ch.: Kritika koncepcie posudzovanie psychickej spôsobilosti vodičov podľa vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č.164/1997 Z.z., In.: Zborník materiálov, vystúpení a príspevkov z pracovného seminára a zasadania Sekcie psychológov práce, organizácie a personálneho rozvoja SKP, 27. mája 1999, Interná publikácia sekcie PPOP SKP, Bratislava, 1999
- VYMETAL, I.: Záverečná správa Kontrolného výboru SKP, Spravodaj č. 5, bulletin Slovenskej komory psychológov, júl 1998, s. 24 – 27, s. 31 – 34.
- VÝROST, J.: Etické normy v spoločenskovednom výskume: pohľad z perspektívy psychológie, In: Človek a spoločnosť. č.1/98, internetový časopis /www.saske.sk/cas/1-1998/
- SEIFERT, I., KOŽIAK, M.: Spôsobilosť na prácu, súvislosti a dôsledky nejasností v legislatíve, Hospodárske noviny, Kariéra HN, č.7, 2. marec 2000
- Z Á V E R Y z konferencie psychológov práce organizovanej SKP, VaPC VSŽ a Spoločenskovedným ústavom SAV v Zlatej Idke, 6.- 8. septembra 1999, In.: Psychofórum: bulletin Slovenskej psychologickej spoločnosti pri SAV, č.1/2000, s.10.

ZBIERKA ZÁKONOV č. 199/1994, 164/1997, 52/1998, 158/2001, 311/2001